

OBSAH

Úvod	7
1 Vymezení problematiky a vysvětlení klíčových pojmů	13
1.1 Subjektivní teorie učitelů jako svorník jejich myšlení a jednání.	13
1.1.1 Pojem subjektivní teorie učitelů	14
1.1.2 Předmět zkoumání: subjektivní teorie učitelů v kontextu profesního rozvoje učitelů – stav poznání oblasti.	19
1.1.3 Proměňování subjektivních teorií jako nástroj profesního rozvoje učitelů.	24
1.1.4 Subjektivní teorie učitelů jako faktor kvality výuky (učitel expert)	27
1.1.5 Subjektivní teorie učitelů jako možnost uchování moudrosti praxe	28
1.2 Diskuse o možnostech a limitech zkoumání subjektivních teorií učitelů.	30
1.2.1 Subjektivní teorie učitelů a modely profesního rozvoje učitelů	30
1.2.2 Emoční pozadí subjektivních teorií jako jejich utvářecí a udržovací souvislost	32
1.2.3 Situační a interakční zakotvení subjektivní teorie a obtíže spojené s jejich možnou verbální rekonstrukcí ve výzkumu	33
2 Výzkumy subjektivních teorií učitelů.	37
2.1 Hledání možností zkoumání subjektivních teorií učitelů (přehled poznání).	38
2.1.1 Výzkumná metodologie zkoumání subjektivních teorií učitelů na bázi filosofické hermeneutiky (převážně kvalitativní výzkumný design)	38
2.1.2 Kritika výzkumů na bázi hermeneutiky z pozice konstruktivismu	40
2.1.3 Objektivizující výzkumy subjektivních teorií (převážně kvantitativní výzkumný design)	42
2.1.4 Kritika objektivizace ve výzkumu subjektivních teorií učitelů.	44
2.1.5 Výzkumný program Subjektivní teorie jako možný syntetický přístup ke zkoumání subjektivních teorií učitelů.	45
2.2 Subjektivní teorie učitelů jako významný faktor a jako nástroj jejich profesního rozvoje	46
2.2.1 Výzkumy souvislosti subjektivních teorií učitelů, kvality výuky a výchovného působení učitele na žáka (obsahové pojetí).	47
2.2.2 Výzkumy ukazující na nesoulad subjektivních teorií učitelů a jejich jednání.	50
2.2.3 Model profesního učení „gestalt - schéma - teorie“ jako možná syntéza výzkumu ST učitelů jako nástroje jejich profesního rozvoje	53

3	Metodologie výzkumu	57
3.1	K možnostem metodologie zkoumání subjektivních teorií učitelek občanské výchovy v kontextu profesního rozvoje	58
3.1.1	Proč právě učitelé (učitelky) občanské výchovy?	59
3.1.2	Učitel občanské výchovy – poslání a cíle (kurikulární sonda)	60
3.2	Cíl výzkumu, výzkumná otázka a metodologie	62
3.2.1	Vyvození cíle výzkumu, hlavní a dílčích výzkumných otázek ...	62
3.2.2	Popis výzkumného vzorku	64
3.2.3	Výzkumná metodologie – zdůvodnění metodologického postupu vzhledem k otázkám	65
3.2.4	Kategoriální systém jako nástroj pro analýzu zjištění	71
3.2.5	Způsob prezentace výsledků výzkumu	73
4	Výsledková část	75
4.1	Představení čtyř zkoumaných případů v daném kategoriálním systému	75
4.2	Případové studie subjektivních teorií učitelek v kontextu profesního rozvoje	78
4.2.1	Být sama sebou: učitelka-expertka s důvěrou v konkrétní pedagogickou teorii (Kristýna)	79
4.2.2	Ředitelka školy s posláním (Monika)	95
4.2.3	Učitelka expertka v oblasti digitální vědy na návštěvě v roli „občankářky“ (Pavčina)	105
4.2.4	Imprese a rodičí se subjektivní teorie učitelky novicky (Julie)	115
4.2.5	Vliv subjektivních teorií na zaznamenané jednání učitelky ve třídě	127
4.3	Analýza a kontrastace výsledků napříč případy	133
4.3.1	Shrnutí zjištění výzkumu subjektivních teorií učitelek napříč případy	133
4.3.2	Zarámování kvalitativních zjištění týkajících se ST učitelek v modelu kvality výuky	139
4.3.3	Souhrn zjištění z dalších analýz provedených v rámci tvorby případových studií	142
5	Diskuse zjištění v kontextu profesního rozvoje učitelů	147
5.1	Diskuse zjištění vzhledem k dosavadnímu poznání a kritice zkoumání subjektivních teorií	147
5.1.1	Aktuální problém plynoucí z výzkumu subjektivních teorií a výzkumů podobných	150
5.2	Perspektivy výzkumu subjektivních teorií a doporučení plynoucí z prezentovaného výzkumu	153
5.2.1	Přípravné vzdělávání učitelů: příležitosti plynoucí ze zkoumání jejich prekonceptů a subjektivních teorií	153

5.2.2	Podpora učitelů ve škole: příležitosti využití postupů výzkumu subjektivních teorií jako nástroje spolupráce mentora a menteeho	156
5.2.3	Učící se komunita jako prostor pro zkvalitňování subjektivních teorií	158
5.3	Model podpory učitelů v českých základních a mateřských školách navazující na výsledky výzkumu subjektivních teorií učitelů	159
6	Závěry a výhledy výzkumu subjektivních teorií učitelů	163
6.1	Subjektivní teorie učitelů: vymezení problematiky	163
6.2	Výzkumy subjektivních teorií učitelů	165
6.3	Metodologie výzkumu	166
6.4	Výsledky výzkumu	168
6.5	Diskuse zjištění a perspektivy výzkumu subjektivních teorií učitelů v kontextu profesního rozvoje	170
	Literatura	173
	Rejstříky	183
	Seznam obrázků	183
	Seznam tabulek	184

	Přílohy dokumentující postup výzkumu	I
	Příloha 1: Přehledná tabulka - výzkumy ST učitelů a jejich výsledky	II
	Příloha 2: Subjektivní teorie učitelky Kristýny	VIII
	Příloha 2.1: Kristýna - ST 1 Výchova k občanství	VIII
	Příloha 2.2: Kristýna - ST 2 Já jako učitelka OV	X
	Příloha 2.3: Kristýna - ST 3 Vzdělávací obsah: priority - učit jen to podstatné	XI
	Příloha 2.4: Kristýna - ST 4 Základní principy výuky	XII
	Příloha 2.5: Kristýna - ST 5 FIE	XIV
	Příloha 2.6: Kristýna - ST 6 Učení se	XVI
	Příloha 2.7: Kristýna - ST 7 Motivace žáků	XVIII
	Příloha 2.8: Kristýna - ST 8 Demokracie ve škole	XX
	Příloha 2.9: Kristýna - ST 9 Opravdovost učitele	XXII
	Příloha 3: Subjektivní teorie učitelky Moniky	XXIII
	Příloha 3.1: Monika - ST 1 Občanská výchova	XXIII
	Příloha 3.2: Monika - ST 2 Český jazyk a dějepis	XXIV
	Příloha 3.3: Monika - ST 3 Předpoklady učení žáků	XXV
	Příloha 3.4: Monika - ST 4 Didaktické zásady	XXVI
	Příloha 3.5: Monika - ST 5 Úlohy	XXVII
	Příloha 3.6: Monika - ST 6 Práce ve skupině	XXVIII
	Příloha 3.7: Monika - ST 7 Vlastní názor	XXIX
	Příloha 3.8: Monika - ST 8 Slovní ping-pong	XXX

Příloha 4: Subjektivní teorie učitelky Pavlína.....	XXXI
Příloha 4.1: Pavlína - ST 1 Cíle výchovy k občanství	XXXI
Příloha 4.2: Pavlína - ST 2 Vzdělávací obsahy	XXXII
Příloha 4.3: Pavlína - ST 3 Skupinové formy	XXXIII
Příloha 4.4: Pavlína - ST 4 Didaktická hra	XXXIV
Příloha 4.5: Pavlína - ST 5 Utváření znalostí žáka	XXXV
Příloha 4.6: Pavlína - ST 6 Vyhodnocování dosažení cílů.	XXXVI
Příloha 4.7: Pavlína - ST 7 Učitel pomáhá žákům	XXXVII
Příloha 4.8: Pavlína - ST 8 Když žáci nekomunikují	XXXVIII
Příloha 4.9: Pavlína - ST 9 Dobrý učitel si dává pozor na... ..	XXXIX
Příloha 4.10: Pavlína - ST 10 Co když učitel nevyjde plán.....	XL
Příloha 5: Subjektivní teorie učitelky Julie	XLII
Příloha 5.1: Julie - ST 1 Cíle občanské výchovy.....	XLII
Příloha 5.2: Julie - ST 2 Výukové strategie	XLIV
Příloha 5.3: Julie - ST 3 Vztah k žákovi, dítěti.....	XLVI
Příloha 5.4: Julie - ST 4 Hodnocení	XLVIII
Příloha 6: Model podpory rozvoje kvality výuky ve školách realizovaný v projektu PPUČ	L